

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำ :
กรณีศึกษาลุ่มน้ำชี

ระยะเวลาทำการวิจัย 2 ปี ตั้งแต่ ตุลาคม 2555 ถึง กันยายน 2557

ชื่อผู้วิจัย นางสาวกัญดา เชื้อสุวรรณ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
นายอภัยพิรุณ สุวรรณชูจิต วิศวกรโยธาชำนาญการ
นายนิรัตน์ ภูทัตหมาก วิศวกรโยธาปฏิบัติการ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถของชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำ ประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางต่อภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำของชุมชน และเสนอแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำ ใช้วิธีการการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6262 ราย ซึ่งเป็นผู้แทนหน่วยงานราชการส่วนจังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน และผู้แทนครัวเรือนจากจังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และยโสธร การวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก และการประชุมกลุ่ม ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามและวิเคราะห์แปรผลข้อมูลเชิงสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับสถิติวิเคราะห์ได้เลือกใช้สถิติ The Mann-Whitney U Test และสถิติ The Kruskal-Wallis One-Way Analysis of Variance Test ซึ่งเป็นสถิติไร้พารามิเตอร์ (Nonparametric Statistics)

ผลการประเมินขีดความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำ ซึ่งพิจารณาจากการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันความเดือดร้อนจากอุทกภัยและภัยแล้ง พบว่า ชุมชนและประชาชน ล้วนมีขีดความสามารถ หรือมีการเตรียมความพร้อมในระดับปานกลาง ชุมชนส่วนใหญ่เตรียมความพร้อมโดยการกระจายข่าว/แจ้งข่าวเตือนภัย ขณะที่ประชาชนเตรียมความพร้อมโดยการติดตามข่าวสารพยากรณ์อากาศอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขีดความสามารถของประชาชนในการรับมือกับภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย อาชีพ รายได้ต่อเดือน การอยู่ในเขตเทศบาล ความตระหนักในภัยพิบัติภัยด้านน้ำ และความสนใจติดตามข่าวสารพยากรณ์อากาศ สำหรับความเสี่ยงภัยพิบัติภัยด้านทรัพยากรน้ำ พบว่า ในภาพรวม ถนนบ้านเรือน ตลอดจนการประกอบอาชีพ สินค้าและผลผลิต ของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยในระดับปานกลาง ที่น่าสนใจคือ 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แม่น้ำ ได้ทำการต่อเติมบ้านเรือนชั้นล่าง จึงน่ากังวลว่ากลุ่มดังกล่าวนี้จะมีความเสี่ยงต่ออุทกภัยมากยิ่งขึ้น ส่วนความเสี่ยงจากภัยแล้ง ก็อยู่ระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากผลผลิตเสียหาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ควรจัดตั้งศูนย์เตือนภัย/ ศูนย์อุทกวิทยานาตเลืกระดับตำบล อำเภอ เพื่อให้สามารถเตือนภัยล่วงหน้าได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ทันเวลา ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติด้านทรัพยากรน้ำ ประการสุดท้าย ควรน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการรับมือภัยพิบัติด้านทรัพยากรน้ำทุกระดับ ทั้งระดับชุมชน ระดับลุ่มน้ำ และระดับประเทศ

ABSTRACT

Title **Enhancing capacity building of local community coping with disaster in water resources: A Case study of Chi River basin.**

Research Period **October 2012 - September 2014**

Authors **Mrs. SUKANDA CHUERSUWAN. Environmentalist, Professional Level**
Mr. APAITHOON SUWANCHOOJIT. Public Works Engineer, Professional Level
Mr. NIRAT POOTUDMARK. Public Works Engineer, Practitioner Level

This research aims to evaluate capacity of community preparedness and risk on water resource disaster, and to recommend measures to enhance community capacity to cope with the disaster. Qualitative and quantitative methods were used to collect data from 6,262 people. The samples were representatives from Provincial and Tambol administrations, community, and household in Khon Khen, Chaiyaphum, Maha sarakarm, Roi Et, Kalasin, and Yasothon. Qualitative method involved in-depth interview and group meeting. Quantitative method used the questionnaires while the data were analyzed by a statistics software with Mann-Whitney U Test and Kruskal-Wallis One-way Analysis of Variance, parted of Nonparametric statistics.

Based on the readiness assessment, the results showed that communities and their people had moderate capacity and prepared for flood and drought. Most communities were prepared to disseminate information and warning while the people were frequently followed meteorological forecast. Main influential factors to people capacity were occupation, monthly income, municipality residency, awareness in water resource disaster, and interest in the weather forecast. Risk in water resource disaster in Chi Basin moderately caused flood of streets, homes, affected earning and products from communities. Interestingly, one-third of the samples lived closed to the river. Their houses with elevated ground floor were modified and used as living spaces. This will post a higher risk from flood. Drought caused the impact on agricultural products and the risk was moderate.

This research recommended the setup of a small disaster warning center or hydrological center at Tambol and Amphor levels to provide early warning with accurate information and awareness creation to readiness of the water resource disaster. Sufficient Economy philosophy is a way toward the preparedness for water resource disaster at community, basin, and country levels.